

UČITELJSKI LIET

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertol. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24. — Upravništvo v Trstu (3) ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 17.

V Trstu, dne 10. junija 1923.

Leto IV.

V ZNAMENJU MOLKA

Podprefekt dr. Avvian, ki ni želel, da bi sežansko učiteljsko društvo zborovalo, se je na intervencijo predsednika Zveze vendar toliko... omečil, da je naposled društvenemu tajniku dovolil zborovanje pod raznimi pogoji: da odpadejo z dnevnega reda eventualnosti, da prevzame odgovornost za zborovanje tajnik, da skuša sestaviti društveni odbor iz oseb, ki so italijanskega mišljenja in da se zborovanja ne udeležijo tovariši Hreščak, Rustja in Pahor.

Nikakor nismo tako otročji, da bi se sklicevali na zakon. To navado so nam že temeljito izbili iz glave. Vendar je postopanje dr. Avviana tako monstruozno, da smo prisiljeni vreči nekoliko luči na stvari, ki so mu postale končno silno neprijetne in ki so, tudi po njegovi zaslugi, eno izmed poglavič učiteljstva pokrajini Italije, kakor so sicer mogoča samo še v — kolonijah.

Zakaj bi morale eventualnosti z dnevnega reda, če se zborovanje res ne da preprečiti? Ali zato, da ne bodo prišle na dan stvari, ki ne delajo sramote — učiteljstvu? Zakaj naj prevzema tajnik sam osebno odgovornost za zborovanje? Ali zato, ker je vsak učitelj, tudi če ni odbornik, s svojo ekzistenco odvisen, če se najmanj pregreši proti zakonom ali pa niti ne? Zakaj naj tajnik sestavlja novi odbor iz italijansko mislečih oseb, nacionalistično mislečih namreč? Ali zato, ker se učiteljstvo smatra brez pridržka za državljane Italije in brezpogojno spoštuje njene zakone? In zakaj se ne bi smeli udeležiti zborovanja imenovani tovariši, ki so organizirani zato, da branijo svoje pohojene pravice kot učitelji, kot državljani in kot ljudje?

Sežansko učiteljsko društvo ni prekorajčilo delokroga in ni ničesar zagrešilo, kar bi bilo v navzkrižju z zakoni. Ako bi bilo kaj takega storilo, bi ga razpustili. Varovalo pa je z vsemi silami gnotne in pravne koristi stanu ter jih največkrat tudi obvarovalo. Mislimo, da ni to še nič slabega in da je društvo z dovoljenjem višje oblasti prav v to svrhu celo ustanovljeno. Če se je članom društva zgodila krivica, zakaj bi potem ne smeli k njegovim zborovanjem? Ali zato ne, da ne bi govorili o krivicah?

Vzlic prepovedim ostane krivica in govori glasneje kot tisti, ki se njenega glasu bojijo. Vzlic podprefektovi prepovedi ostaja dejstvo pred vso pokrajino, da je bil tov. Rustja vržen iz službe na cesto, ker ni hotel v tak kraj, kjer

si je že bil nakopal težko bolezen vsled neugodnega podnebja. Ni hotel, ker je imel biti to še povrhu kazenski udarec, ki ga ni zaslužil po obstoječih zakonih in ker je menil, da ima po šestnajstih letih službe vsaj toliko pravice, da mu dajo mesto, ki ne bo nevarno njegovemu zdravju. Dejstvo ostane, da je danes brezposeln in v bedi.

Druga dva, tov. Hreščak in Pahor, sta morala kot veleizdajnika v ječo. Prestala sta udarce, sramotenje in poniževanje ter sta se zastoj pritoževala pri podprefektu dr. Avvianu, ko nista smela, vzlic predpisom, dnevno niti iz celic na zrak. Danes je tudi ta papirna zgradba že porušena, vzlic prepovedim podprefektovim, zakaj postopanje je od sodne oblasti ustavljeno, deloma ker ni zločinov, deloma ker ni zadostnih dokazov zanje. Ni pa izbrisana krivica, kakor niso popravljena zasledovanja teh in še drugih učiteljev in učiteljic na Krasu, tako bogatem na trpljenju! Kar je prestalo učiteljstvo sežanskega okraja, je do danes najbolj žalostno poglavje v zgodovini slovanskega učiteljstva Italije. V to poglavje je podprefekt dr. Avvian za vselej zapisal svoje ime s črkami, ki mu ne bodo nikdar delale slave kot uradniku in ki mu nikdar ne bodo v čast kot človeku.

Tako daleč so namreč prišle razmere na Krasu, tako nesrečne metode se uporabljajo tu, da se ne sklicujemo več na svoje pravice kot učitelji, niti ne kot državljani Italije, ampak samo še na to, da smo — ljudje. Z vsakim dnem bolj nas prepričujejo, da ni ne predpisov ne zakona za nas, ampak le samovolja in bič. Kam naj se obrnemo, komu naj povemo, da so to usodni grehi proti civilizaciji, kar moramo preživljati dan za dnem? Razumemo, da imajo viharna razdobja mnogo žrtev, toda toliko žrtev, kolikor jih je položilo učiteljstvo Krasa, ni dal noben kos zemlje v novih pokrajinah! Ali jih ni še dovolj? Ali jih ni še dovolj v imenu civilizacije, da o drugem ne govorimo? Saj so vendar razmere v kateremkoli okraju Julijske Krajine znosljivejše! Kje in kaj je vendar ono temno zlo, iz katerega poganja vse prokletstvo, ki smo ga deležni?

Zadnje zborovanje sežanskega učiteljstva dne 7. t. m. je velik dokaz, da so razmere do mozga gnile in da je skrajni čas, da se izboljšajo, da se ustavi dosedanje metode. Zborovanje se je vršilo v znamenju molka. Nihče ni imel besede,

nihče ni vedel, kaj se sploh sme govoriti, dasi je bil navzoč vladni zastopnik. Kolonija? Ne; vzlic molku je učiteljstvo Krasa govorilo in obsodilo, kar se godi in poverilo vodstvo društva takim rokam, kakor je samo hotelo. To je bil možat in časten nastop globokega prepričanja, da je poštenje samo eno, da človek

ni suženj in da je človekovo dostojanstvo nedotakljiva svetinja. Vzlic burji je učiteljstvo Krasa ostalo neomadeževano in trdno, polno zavesti, da le na ta način ubrani svoje pravice. Naj bi bil to glasen memento: čas je, da se konča z zgrešenimi, nesrečnimi metodami krivic in trpljenja!

ORGANIZACIJA IN UČITELJSTVO

Osvobojenje učiteljstva je delo učiteljstva samega!

Oblaki reakcionarnega hudourja vise še vedno preteče nad nami. Iz plahosti in pretirane previdnosti porojena mlačnost in resignacija se je vsejala med naše vrste. Kakor jata zbeganih ptic stopicajo nekateri v kolobarju: Kam in kod? Kje si v slovesnih urah duševno omotice poveljevana stanovska zavest, kje kipeče navdušenje, kje solidarnost in požrtvovalnost?

Poti iščemo!? — Šibki in nevzgojeni se dajo prenašati od toka dnevnih dogodkov, usmerjajoč svoje hotenje po trenutnih potrebah in željah. V svoji komodnosti se dajo voditi od efimernih pravih ali namišljenih avtoritet. Vsaka, tudi slabo utemeljena, jim je dobrodošla — le da jim ni treba samostojnega nastopa. — Cincariji, ki ovirajo korakanje naprej stremečih, — ogrožajoč in zmanjšujoč pridobitve težkih bojev, — ki v varnem uživajo sadove priborjene brez truda.

Močni, v življenskem boju izšolani, si pripisujejo zmožnost, da posegajo v tok razvoja, vplivajo na razmere in ljudi, dvigajo in ustvarjajo dobrine trajne vrednosti, plodonosne posamezniku in splošnosti. Spoznanje jim kakor plamenčča baklja razsvetljuje pot do cilja, razumni in nramni nagibi spremljajo vse njihovo delovanje. Kakor junaki zgodovine, katerim dolguje človeštvo ves napredek v spoznanju in družabni organizaciji se držijo gesla. Naj pride, kar hoče, proti zakonom resničnosti, pravičnosti in nramnosti ne smem!

Moči nimamo!? V čem tiči moč učiteljskega stanu? Njeno bistvo ne tiči drugje, kakor bistvo vsake organizirane sile sploh: možnosti razpolaganja uslužnosti in delavne sile svojih članov — posebej pa v zadoščevanju stremljenj širokih mas po večji izobrazbi.

Z vršitvijo te naloge so zagotovljena sredstva moči.

Razpolaganje uslužnosti in delavne sile pa odvisi od tesne združitve in iz te izvirajoče orga-

nizacije in discipline. Česar navadno manjka to je: tesna združenje in organiziran nastop. Da o tem večkrat ni govora, je krivda cmejenosti in skrajne indolence, pa tudi posledica škodljivih vplivov oviralnih in razdiralnih činiteljev.

Vzajemnosti pogrešamo!? Osnovni zakon družabnega stremljenja po izboljšanju svojega položaja in uveljavljanju moči sili vsak stan v vzajemno pomoč vseh. Živa zavest skupnih interesov, skupne usode in nramnih vezi spaja raztresene ude v skupno celoto. Zunanja oblika te vzajemnosti je organizacija, ki pa je le obrambno orožje za dosego višjih ciljev in podlaga globlji, notranji vzajemnosti, ki izvira iz skupnega dela za ustvarjanje in dviganje nramnih dobrin človeka — civilizacije. — «V vsaki organizaciji so člani, ki kolebajo zdaj na levo, zdaj na desno — meteorji, ki se ločijo od kometa, leteč na vse strani, ne da bi pri tem spremenili kometov tek». (Gumplowicz.)

Požrtvovalnosti zahtevamo! Kakor zmaguje v gospodarskem življenju uspešno organiziran posameznik, tako tudi v socialnem boju delazmožna organizacija! Žrtev, ki so potrebna za večji razmah, je mnogo. Potrebe naraščajo — za majhnimi in bližnjimi nalogami se skrivajo večje in oddaljenejšie. Ali naj vsako žrtev sentimentalno obžalujemo, če z njimi dosežemo više vrednote? Le malenkostnim dušam obstane korak pri najmanjšem obolu, ki ga polaga sebi in drugim na oltar!

Učiteljska organizacija nam bodi mnogo več nego stanovska organizacija. Naj ima v sebi silo, da dviga duševni kapital učiteljstva in posredno ljudstva. Vztrajajmo v interesu nas samih in drugih, da ji damo tisto vsebino, ki ji omogoča življensko silo. Na temeljih vzajemnosti sloneča organizacija z jasnimi cilji in nramnimi načeli naj postane civilizatorna ustanova, kakor so jo umislili njeni idealizatorji, učiteljstvu pa opora in sredstvo za dosego boljšega, kulturnega človeka vrednejšega življenja.

Literatura: O. Kirn «Sittliche Lebensanschauungen der Gegenwart». L. Gumplowicz «Grundriss der Soziologie». «Soziale Elemente und deren Verbindungen». L. T.

NISAM ROB

I nisam... Silnik nek radi što hoče, ali ja robom biti ne ću nit mogu. Nek me viša sila baca s jedne pozicije na drugu; nek me preme-

šta iz jednog mesta na drugo; nek me muče inkvizicijom, persekucijom, preslušavanjem, strahovanjem i raznobojnom šikanacijom; nek me liše kruha — ipak ja robom postat ne ću nit

moğu... Ne mogu, jer mi je duša slobodna. Nisam rob, jer mi duh slobodno leta svetom i gleda sve pojave i prikaze s daleka i s visoka bistrim duševnim okom bez naočara. Ne mogu biti robom, jer mi se duh oslobodio telesnih veriga, te mi upravlja životom i daje mu pravac. Nisam robom, jer mi je duša silnija od tela i vuče ga sa sobom po zračnim prostorijama kao perce. Nisam rob, jer nisam rob svoga tela. Ovo mi služi kao sredstvo i prometalo, da mi se duh uzdržava i jača i da može delovati. Telo mi služi duhu kao što zrakoplov zrakoplovcu, brod mornaru, magnet magnetizmu, električni stroj elektricitetu i voda parostroju. Mrtva tvar služi nešto višem što mi ne cidimo i ne pipamo, ali što mi ipak spoznajemo kao veliku, silnu silu, što ruši i obava, što diže i podiže, što stvara, vlada i upravlja svetom i sudbinom. Telo mi je strojem i služi mi duhu pokorno i poslušno.

Okanih i liših se svega suvišno telesnoga samo da sačuvam slobodu duha. Snizih svoje materijalne potreboće na najniže eda mi telo ne steže, ne sapinje i ne svlada duše mi. Jedem i pijem da živim, a ne da u hrani i piću uživam. Čuvam skrbno od sviju upliva duh svoj, da mi ga žestoka pića putem živaca ne oslabi, ne zamrača i ne podjarmi uveren, da telesni užici i životinjske niske požude jesu kodre duh čovekov sasma utamničiti i potamniti. Silni sahtevi želuca pa lakomost, poždrljivost, pohlepa jesu i dandas najveći i najmoćniji neprijatelji slobode duha, te njegovi tirani i razornici. Većina današnjih moralnih propalica jesu deca pohlepe i lakomosti. Svi beznačajnici, duševni bezbojanci i slabići, neodlučnici i kunktatori izgubili su slobodu duha služeći kao puko pokorno roblje svoje telu. Ja ne želim i ne ću da budem ni beznačajnik, ni šeptrilja, ni duševni sušičavac, pak zato mi je prva i glavna skrb sačuvati si slobodu duše, jer jedino ovakova može me voditi čista i neokaljana preko sviju bojišta i pozorišta

kroz sve klanice jadikovce. Samo duh neopterećen telesnim i materijalnim utezima i okovima kadar me je sačuvati da budem i ostanem muž, potpun čovek, takav, da mi i neprijatelj mora reći: poštenjak je. Nisam rob, jer to ne želim i ne ću da budem, jer mi je duša čista, poletna i slobodna. Da ju držim u slobodi, ne sputavam ju u telesne verige, da ne smalakše i da ne pade opet u ropstvo, dižem ju naukom, znanjem i naobrazbom.

Da mi duh ne zardjavi i ne probledi, pitam ga poezijom i umetnošću uopće. Ovako duša mi hranjena znanjem svake ruke, osobito onim iz socijologije i filozofije, začinjeno umetnošću, stavih ju u položaj da samostojno bez primesa prerasuda i tare deluje i žive. Sve ovo čuva mi dušu od pesimizma, zdvojnosti, klonulosti, tesnogrudnosti, sebičnosti, razočaranosti od sviju naime slaboća i bolesti, što daju inače slobodnu dušu bacajući ju i smrt i ropstvo. Tom duševnom hranom i takovom svojom dušom teranom čvrstom *voljom* i *odlaskom* živem u svetu čisto i idealno kao zlato u gnoju. Slobodna moja duša zato nije žalosna, in ne zdvaja, nego vesela je i poletna verujući u pobedu kreposti, istine i pravice. Ova i ovakova moja duša u društvu sa hiljade i hiljade ostalih slobodnih duša u narodu i svetu, podržava čitavi svet u ljudskom dostojanstvu čuvajući ga od barbarstva. Ovako vi ljudi slobodno plemenitih duša brane i sprečavaju da ne bude ovaj svet — paklom i stanom djavola. Ove odabrane plemenite slobodne duše svedjer bore se proti ropskim dušama i ljudima, koji su kadri čitav svet pretvorili u pakao, u klavnicu i arenu. To ne dopuštaju slobodni ljudi slobodne duše. — Zato nisam rob, nit je u mene ropska duša u ime svoje osobne sreće te radi blaženstva ljudstva i čovečanstva. Ljubim slobodne duše, mrzim duševno roblje. —

Nisam rob i ne ću da budem!

NAŠA STARA BOLEZEN

Ko se je porajala naša organizacija, je bila njenim ustvariteljem prva in glavna skrb, da spravi jo pod njeno okrilje vse slovansko učiteljstvo Juljske Krajine. Ta smoter je bil v kratkem času dosežen in imeli smo kmalu zvezo, ki je štela skoraj 800 organiziranih tovarišev, gotovo nad 95% vseh slovanskih pripadnikov učiteljskega stanu tega ozemlja. Pravzaprav se nj organizacija narovo izvedla, ampak so se učiteljska društva, ki so obstojala že prej, spričo novonastalega političnega položaja orientirala na edino mogoče način, t. j. postavila so si lastno vrhovno vodstvo v mejah nove države. V zvezi s to formalno zunanjo ureditvijo je pa bilo tudi potrebno ustvariti čvrsto notranje življenje, ki bi dalo smisel formalnemu ogrodju. Tako so nastale vse mnogoštevilne ustanove, izmed katerih so nekatere le nadaljevanje že prejšnjih ustanov, n. pr. društveni listi in ostale publikacije; druge pa so se zamislile oziroma ustvarile čisto na novo, kakor

pevski zbor, samoizobraževalni tečaji in tiskarski sklad. Takšno je bilo v kratkih potezih življenje nove organizacije in bilo je plodno in se je razvijalo normalno.

Seveda so se porajale v organizacije kmalu tudi krize; ob stanovski prod so začeli butati valovi zunanega nestanovskega morja, čisto naravni pojavi sicer, toda plašnim očem so se kazali kakor strahovi ter so zavzemali različne več ali manj pošastne oblike; najprej svetovna in za njo politična diferencija, nato boj med starimi in mladimi, ki pa se je pojavil le sporadično. Toda vse te «nevarnosti» so bile večidel srečno premagane ali vsaj omiljene, tako da niso v občutni meri motile normalnega razvoja organizacijskega življenja.

V zadnjem času pa se je pojavila prava nevarnost, tudi odmev zunanega življenja, ki zanaša v organizacijo razkroj ter jo skuša razbiti, oziroma ji v temeljih izpodkopati dosedanje pravce, ker bi bilo seveda še čudnejše. V organizacijo se je namre ukra del doslej nepoznani zli duh nečednega oportu-

nizma. Prejšnja nasprotstva so bila povečini le taktične npravi, oportunitizem pa izpodjeda organizacijo v njenih temeljih.

Seveda se je koj s tem pojavom poiskala tudi remedura, ki naj bi temu zlu zajezila kvarno pot ter obdržala organizacijo v dosedanjem pravcu. Zavalovelo je povsod: v vodstvu, v društvi in v posameznikih; postavile so se različne »poti«, apeliralo se je na poštenje in vest, z eno besedo na etične vrednote. In tu se je pokazala v vsej svoji goloti naša bolezen, stara kronična bolezen. Otipavala se je nova rana od vseh strani, secirala se je v vseh potankostih, postavila se je diagnoza ter se tudi našel uspešen, edinomožen lek. Zdravnik je brez velikega napora končal svoje delo in je zapisal zdravilo, toda tedaj se je zgodilo nekaj nečuvvenega — ranjenec raje jemati zdravila. Telo naše organizacije, ki trpi že od nekaj na kronični bolezni omahovanja in neodločnosti, mesto da bi zdravilo vspešno to novo nevarno rano, ki jo razjeda, neguje raje ono staro bolezen, zanemarija, kakor vedno, njeno pravo zdravljenje ter se spravi na lečenje nove rane, ne vedoč, da je lečitev te rane odvisna od poteka vse bolezni in da je le prejšnja bolezen povod novi.

V vsem svojem hotenju in nehanju smo bolj gostobesedni teoretiki, pomanjkuje nam pa smisel praktične udeležitve. Pri vsakem novem zasnutku se nas polasča z novo silo stara bolezen. Govori in piše se o stvari na dolgo in široko, da bi pa tudi izvršili to, kar smo si z besedo ukazali, tega nismo zmožni. Zato srečujemo v vsem našem društvenem delovanju vse polno lepih predlogov in neoporečnih sklepov, kateri se pa povečini ne izvršujejo. Zakaj se je, n. pr., izvršitev tiskarne zavlekla. Največ radi tega, ker je preveč besed, a premalo odločnega dela. Pisalo se je in razpravljalo o tem načrtu do onemoglosti in govorilo bi se in tudi pisalo še do nadalje onemoglosti, zato pa je bilo doslej tako malo pozitivnosti. Je to bolezen, ki se nas je prijel in se nas drži kakor protin ali naduha. In kar je najhuje, niti je ne gledamo kot slabost, ampak jo negujemo in jo imamo v čisljih kakor redko čednost.

Človek bi mislil, da hitro ko se je našel uspešen lek, ne preostaja pač drugo, kakor da se ta lek tudi uporablja, da se zdravljenje, ki je bilo priznано kot pravo, upošteva. O ne! Ko je pa toliko in toliko pomislekov in bila s tem ogrožena tisti ljubi mir in tista patriarhalna kolegialnost. In povrh še tisti fatalni nazor, ki je v večini od nas, da bi vsak nov korak utegnil škodovati. — Tako postopanje bi bilo preradikalno — ti doni na ušesa od vseprek. »Preradikalno! — strašna beseda, ki nam jemlje kar sapo. Kaj pa je preradikalno pravzaprav? Da napraviš, recimo, to, kar je prav in dobro in kar je bilo z besedo, lepo in nelepó že stokrat in stokrat oznanjeno? Preradikalno?! Kaj še, saj to niti radi-

kalno ni; je le tako, kakor mora najmanj biti, ako hočeš, da sploh bode.

Sklenjeno je bilo nedavno tega svečano to in to: Da si pošten v svojem hotenju in nehanju. — Kaj je mogoče preradikalno, ako je kdo pošten in ako zahteva to seveda tudi od vseh drugih, ki so z njim v trdni zvezi? Ne, to je pač le najenostavnejša izpolnitev onega imperativa, ki je bil ravnokar z odobravanjem sprejet.

Seveda, poreče kdo, vse to je prav in v redu, ampak — posledice; pomislite na posledice! — Kakšna logika pa je to, ljudje božji! Pomisliti je treba na posledice, ki bi nastale, ako bi se tega držali; na posledice, ki so pa že nastale ravno radi tega, ker se tega ne držimo, nato pa seveda ne pomisli takle premišljeni pomislkar. Čemu pa smo pravzaprav iztuhtali in postavili oni sklep! Da se vrtimo okoli njega z lepodonečim besedičenjem ali se pa izčrpujemo v brezplodnih polemikah morda? Mislim, da ne! Ta sklep je nastal iz nujne potrebe, zakaj hiša naša je dobila razpoko in to razpoko ravno hočemo s tem ukrepom zaceliti. Ne bomo pa je zacelili, kakor misli kdo, ako jo le konstatiramo, ampak moramo jo tudi faktično odstraniti in sicer takoj v začetku. Sicer bodo nastale kmalu še druge razpoke in tedaj bo popravljanje prepozno. Ni le dovolj, da določimo organizaciji, da so njena pota ravna, da hodijo po ravni poti njeni člani, gledati moramo tudi, da je temu tudi res tako. Kdor se pa tega ne drži ali noče držati, tega je treba pač — odstraniti. Ni drugega pomočka, kajti najslabše je ono dobrodušno spregledanje; bolj je škodljivo od izrecno negativnega dela, ker je v veliki meri nemoralno.

Tu ni nobenih pomislekov. Aut-aut; ali bel ali črn! Ali se držimo sklepov, ali pa sklepov sploh ne diktirajmo. Ako hočemo biti močni, moramo svojo moč tudi pokazati, sicer je bolje da o moči niti ne sanjamo ter ostanimo raje lepo tihi in ponižni. To so lahko z vsemi pomisleki in vsemi nazori vred: z idealnimi in makari tudi še z radikalnimi povrh.

Kar se godi pri nas, se je godilo pred našimi očmi tudi v mnogih drugih organizacijah, ki so bile silne po številu in po svojem ustvarjanju — toda mahoma so se zrušile v nič in sicer ravno radi tega, ker niso izvajale onega, kar so sicer spoznale za potrebno. Naj nam bo to v resen opomin! — Aut-aut!

Tudi nam piše zgodovina; hočemo li, da nas bo obsodila, ker smo zlo, ki se je porodilo v naši sredi in nas ogrožalo, sicer konstatirali, toda nismo ga znali še v kali in pravočasno zatreti? — Naša organizacija ni bila ob svojem rojstvu izrod; lahko pa postane to v življenju, ako ne posežemo kirurško vmes. Izrod — prej ali slej — je pa vedno — smrt.

B. M.

IZ ORGANIZACIJE

Delegati za Zvezino zborovanje v Gorici. (Sežansko učiteljsko društvo):

37. Bollè Franc, 38. Černigoj Karl, 39. Gergič Jurče, 40. Grgič Silvo, 41. Pertot Milan, 42. Praprotnik Slavoj, 43. Terpin Antonija.

POZIV. Vodstvo Zveze poziva včlanjena društva, da poravnajo članarino blagajniku tov. Gruntarju, Trst (3) — ul. Molin grande 16, I.

ROČNI ZAPISNIK. Kdor še ni plačal (vodstva ali pcedinci) Ročnega zapisnika za l. 1922/3, naj to stori čimprej (à 4 L. izvod)!

Za prihodnje šolsko leto se Ročni zapisnik ne izda, ampak bo o stanju učiteljstva poročal Učit. list.

Pevski zbor. Opozarjamo ponovno na vajo v Trstu dne 17. t. m.!

Račun zgube in dobička Zveze slov. uč. društev v Italiji v l. 1922.

ZGUBA.

DOBIČEK.

1. Učiteljskemu listu plačano	28692	50	1. Članarina izterjana	39597	75
2. " " " dolg	3892	—	2. " " " zaostala	6457	81
3. Socijalnemu tečaju	1142	—	3. Ročni zapisnik plačal	1606	—
4. Potnine	2779	—	4. " " " dolžan	400	—
5. Znamke in poštnina	184	65	5. Socijalni tečaj plačal	322	80
6. Pevskemu zboru	4711	10	6. " " " dolžan	94	80
7. Za ročni zapisnik	2288	—	7. Za pevski zbor, prispevki	662	—
8. Upravištvu blagajne	1200	—	8. Za l. 1921 zarač. zguba Naše nade	874	—
9. Naročnina na liste	28	90	9. Učiteljski list plačal	309	30
10. Naši nadi	1557	65	10. Za l. 1921 izpl. Učit. listu	3696	50
11. Odseki	435	—	11. Za l. 1921 plačana upravo blag.	600	—
12. Mladinske knjižnice	300	—	12. Zguba	571	05
13. Kupljena zbirka pesmic	400	—			
14. Prestava konf. zapisn. dež. uč. konf.	100	—			
15. Preplačana članarina	214	81			
16. Za l. 1921 izterjana članarina	7266	40			
	55192	01		55192	01

AKTIVA.

Bilanca za l. 1922 Zveze slov. uč. društev v Italiji.

PASIVA.

1. Blagajna 31. 12. 1922	3603	23	1. Dolg pri upravi Uč. lista	3892	—
2. Posojila	4500	—	2. Preplačana članarina	214	81
3. Zaostala članarina	6457	81	3. Preveč zarač. dolg N. roda l. 1921	260	45
4. Ročni zapisnik dolžan	400	—	4. Premoženje 31. 12. 1922	17103	33
5. Socijalni tečaj dolžan	94	80			
6. Novi rod dolžan	1269	50			
7. Promoženje Novega roda	5145	25			
	21470	59		21470	59

Slomškova zveza v Idriji je zborovala dne 3. maja 1923 v društveni sobi. — Jedro zborovanja je bilo res zanimivo predavanje č. g. kateheta Franca Osvalda o Ernestu Renanu, kojega stoletnico rojstva obhajamo v tekočem letu. Predavatelj nam je podal jasn vpogled v življenje in delovanje moža, ki je v svojem času s svojimi deli vzbudil ne samo v Franciji, temveč tudi daleč preko njenih mej splošno zanimanje in občudovanje. To svojo danes že skoro pozabljeno slavo si je priboril predvsem s svojim delom «La vie de Jésus-Christ». Kakor jasno kaže naslov, opisuje Renan v tem svojem delu življenje Jezusovo; opisuje pa popolnoma prosto, zavijajoč evangelij, kakor se mu ravno prilega — ne da bi količkaj zagovarjal svojevoljne spremembe. Zanj ni tankih, kritičnih verskih vprašanj; domišljija izpopolni pomanjkljivost zgodovinskih podatkov. — Knjiga je radi izbranega, blestečega sloga in mikavne vsebine našla nebroj čitateljev posebno med ženstvom. Danes pa je malone pozabljena — šele stoletnica pisateljevega rojstva ga je zopet pomaknila nekoliko v ospredje; dočim Kristus in njegov blago-

de ni nauk sije preko stoletij, sije kakor solnce, ki nikdar ne zgubi blestečega sijaja in dobrodejne toplote.

2. Izvoljeni so bili sledeči delegati: Fran Tratnik, Francka Zupančič in Poldi Leskovec. Namestniki: Ida Petrič, Poldi Košej in Francka Rejic.

3. Razno. Prihodnje zborovanje se vrši 7. junija. Spored in ura zborovanja se članom pravočasno objavi.

NOVI ROD. Po tehtnem prevdaru je vodstvo «Zveze» spoznalo potrebo izdati v tek. letu 7 in 8 številko ter 9 in 10 mladinskega lista skupno za ceno à 2 L. Prvi dve številki izidete 25. t. m. drugi dve pa 1. oktobra. Šolska vodstva naj nemudoma sporoče morebitno izpremembo števila naročnikov. Želeti bi bilo, da število naročnikov ne pade! Na izpremembe prejete po 20. t. m. se uprava ne bo mogla ozirati. Vodstva, ki ne bodo poslala nikakih obvestil, bodo prejela isto število Novih rodov kot v juniju.

Članstvo in prispevki.

Tek. št.	DRUŠTVO	Članov 31. 12. 1921	Članov 31. 12. 1922	Članarine plačane za l. 1922	Članarine dolžne za l. 1922	Članarine pre- plačane	Ročni z. pisnik	Socijalni tečaj	Za pevski zbor	Ima še plačati 31. 12. 1922
1.	Tolminsko	88	88	4275 35	309.-	—	304 50	52 80	188.—	309
2.	Goriško	137	150	7979 —	—	214 89	350.—	84.—	— *)	—
3.	Kopersko	52	53	2000 —	878 12	—	189.— *)	31 80 *)	—	1098 92
4.	Postonjsko	102	98	4259.—	950.—	—	332.—	55 20	200.—	950.—
5.	Sežansko	67	62	3459.—	—	—	197.— *)	37 20	200.—	197.—
6.	Idrijsko	26	27	973.—	454 04	—	42.—	15 60	—	454 04
7.	Slomškova zveza	25	23	1012.—	262.—	—	70.—	13 20 *)	23.—	275.—
8.	Tržaško	154	130	6572.—	811 50	—	402 50	78.—	—	811 50
9.	Pazin	98	50	1123.—	1605 50	—	119.— *)	28 80 *)	51.—	1632 30
10.	Volosko		35	679.—	1189 65	—		21.— *)	—	1210 65
		749	716	32331 35	6459 87	214 89	2006.—	417 60	662.—	6938 61

*) Postavke za pevski zbor so pri nekaterih društvih prazne, ker so ona društva po lala svoje prispevke naravnost pevskega zboru. — Z zvezdami zaznamovane postavke so se poračunile v l. 1922.

FELJTON

„Trbovlje“

(Konec.)

Čisto realistično pripovedovanje, za staromodnega esteta skrajno pohujšljivo in še bolj neestetični zadnji dve kitici, a vendar ni niti vrenja več v vseh teh stihih, ki so umerjeni, kakor so izvirni in močni. Seliškar se ne boji strogih mož, ki imajo nazore, a tudi tja v en dan ne poje, ker mu je lira položena v zibel za zabavo; poet «Trbovelj» je mož, ki se ne igra z verzi, temveč jih vrača človeku, ker so njegovi. V «Pomladi» pravi:

Jaz ne vidim zvončkov belih,
jaz ne vonjam temnih vijolic.

Množice se plazijo po travnikih in pulijo travo —
na kruhu pa sede pošasti in kvartajo za ljudstvo —
o, ali niso kakor Kajni, ki ubijajo svoje brate?

Nepregledne trume se vzpenjajo k Pravici, ki je
z mitraljezami obdana kakor z neprodinim trnjem
[zakleta

Trnuljčica —
o, ali ni junaka ki bi to trnje bodeče presekalo?

Tendenca, čujte, bo dejal estet. Ali pa se skladati,
se moreta strinjati tendenca in poezija? Ali niso
oglate take-le pesmi?

Lahko bi esteta zavrnil, da je resnica estetična
in da ne greši, kdor jo išče. Spričo Seliškarjeve
zbirke bi se pa moglo reči še več: da je pretrgal
zagrinjalo! Sel je in zajel tam, kjer se doslej med
Slovenci običajno ni zajemalo. Potegnil je črto
enega rodu in pokazal, da pričinja drugi. Z življenj,
sko silo mladosti se je izvil iz kaosa stvarjenja,
brez oklevanja in brez strahu, dasi bo zbirka raz-
burila vse reakcionarne duhove. Seliškar je prevr-
gel tradicijo, kakor jo je Prešeren ter prinesel s
svojim nastopom nov nazor v razvoj slovenske

umetnosti. Ni poet narodnega meščanstva, ki se je
naglo prebujalo ob času Stritarja, ki je koncem sve-
tovne vojne doseglo svoj višek in začenja danes
iti zopet navzdol, Seliškar je pesnik četrtega stanu
in se ne boji tega javno izpovedati:

Omahujoč je bil korak, ko sem stopil mimo hiš.
Od sobe do sobe je hitelo srce
in je pozdrav mojim sajastim bratom nosilo.

Za oglom se je sklonil suhi fant
in mi je kamen vršel v hrbet.
Obledelo mi je srce, ves potrpt sem stal sredi poti.
Kaj pa je to, ti suhi fant —?

O, to je nevolja, to je podedovana nevolja
teh velikih hiš, teh sajastih hiš,
teh žalostnih src —
o, to je nevolja, to je podedovana nevolja
do belih, vrat stiskajočih rok.

Na hrbtu mi visi podedovana nevolja —
kaj zato, če si se zmotil enkrat,
zahvaljen lepo, suhi fant, moj brat! —

Zakaj s teboj bom šel takrat,
ko boš prave zagledal bele roke,
skalo vzdigovat,
da jo treščiva v tiste, ki nam stiskajo vrat —
O, suhi fant, poglej moj vrat!

Odušno, kaj? Ne polikal ne počesal nisi, Seliškar,
svojih verzov, kakor bi se za pošteno družbo spo-
dobilo in kakor smo vajeni že celo stoletje; zato
boš najbrže tudi temu primerno sprejet: razbojnik
boš, maloprid, prodanec in propalica, kakor svojčas
Cankar V resnici si pevec iz njegovega loga; pevec
Klanca in njegove neboljene dece, pevec Kralja
Matjaža, ki ima okrog sebe vojsko belih in črnih,
rdečih in žoltih, in ki je ves širni svet njegovo kra-
ljstvo. Heretik si ozkemu krogu vladajočih in

oznanjaš misli, ki jih oni proglašajo za strašno umsko zablodo:

Preplašen sem se še bolj čudil svojim pogledom in z bojaznijo sem odprl knjigo svojega srca, če je zapisano tako v nji.

Tam pa je stalo vprašanje tisočerih let:

O, zemlja, od vekomaj do vekomaj naša mati, zakaj so tvoje prsi razdelili z gnilimi plotovi?

To je krik hlapca Jerneja! Če ga ponavljaš, je dokaz, da smo preživeli Zorina in Jaro gospodo in tudi že Škrobarja, in da je res, kar je povedal že Cankar o slovenski romantiki, da je bila namreč samo lakaj svojega debelušnega, rodoljubnega, nekoliko navdušenega in nekoliko svobodomiselnega gospodarja, ki je ni redil pregosposko ter jo je le zategadelj posadil ob nedeljah na voz poleg livriranega kočijaža, da se je pred sosedi bahal z njo...

Pesmi Seliškarjeve zbirke so v našem slovstvu oblikovno in vsebinsko dovolj originalne, zato bodo vstali preroki in razglasili, da ni v njih poezije, ali pa da morajo izginiti kot enodnevni pojav. Res je, da nimajo vse pesmi enake vrednosti in da je tudi slabo med dobrim, vendar je v Seliškarjevih verzih pogosto toliko poezije, da je tudi oni, ki čutijo potrebo pohujševati se, ne bodo mogli poho-

dit in uničiti. Za dokaz: začetek »Temnordeče potonike«, posvečene očetu in materi:

Strele so švigale mimo oken in bliski so razsvetljevali mater in očeta, ki sta v globokem spancu ležala poleg mene. Ves radoveden sem se dvignil na kolena in sem ju pogledal s svojim edinim očesom.

Temnordeča potonika je žarela nad njima, temnordeča, kakor da bi liste namočil v srčno kri — korenine pa so sešale v njegovo in njeno srce.

Seliškar ni torej le močen, ampak tudi širok in pomenja velik korak naprej na tisti cesti, ki jo je odprl Cankar. Zanimivo je pa, da je pevec Trbovelj neodvisen od Cankarja in da govori čisto na svoj način, kar ima povedati. V tem se kaže njegov talent. Preseka v nove probleme, ki jo je vdolbel v slovensko slovstvo Ivan Cankar, se širi in se ne bo dala več zapreti, ker bi bilo treba prej ustaviti razvoj našega življenja. Umetniki so glasniki svoje dobe in včasih še one, ki ima priti, zato tudi Seliškarja ne bo zadržal nadušljivi in zapozneli esteticizem, ne Seliškarja in ne tistih, ki prihajajo vstret z njim.

Stone M.

RAZNE VESTI

Opet jedan manje u ime kazne

Školske su vlasti dekretom umirovile našeg kolegu u Buzetu, Vinka Šepić-a. Zašto? Radi starosti? slabosti? bolesti? Radi navršine službene dobe? Možda radi nemarnosti u školi? Radi slabog napretka škol. dece? Radi moralnih prestupaka? Radi rušenja školske discipline? Ili možda zbog ostentativnog vladanja napram vlastima i napram državi? Odgovaramo: ništa od svega toga. On se nije ogrešio ni o jedno gori postavljeno pitanje, ni o jedan paragraf školski ni državni. Bio dašto denunciran opetovano puta, ali optužbe, buduć neutemeljene i neistinite, nisu imale zelenog uspeha. On išao dapače oblastima na ruku. On se, recimo, svojevoljno (inače nagovoren) još lani odrekao ravnateljske časti svoje škole u nadi, da će moći i nadalje učiteljevati na školi, kojom je upravljao punih dvadeset godina. Bilo mu to dopušteno još samo jednu godinu. Oblasti ga s 1. julya odvajaju od njemu drage škole i dece tako, da ga umirovljuju.

Dekret mu navadja ove razloge penzioniranja: «... esamita la posizione del maestro Šepić Vincenzo in relazione alle sue dimissioni da dirigente della scuola popolare croata di Pinguenti, all'impossibilità che egli possa prestare servizio quale docente ordinario colla dovuta serenità e con la piena fiducia delle Autorità locali; considerati i suoi precedenti politici, che non danno affidamento di poter impartire agli alunni un'educazione diretta al bene dello stato... a sensi del paragrafo 2 della legge prov. 5. giugno 1908. N. 31 determina il suo collocamento nello stato di permanente riposo.» —

Evo to su razlozi s kojih je kol. Šepić umirovljen.

Kaj pravijo na Angleškem o poročenih učiteljicah.

Angleška višja šolska oblast zahteva, da bodoče učiteljice takoj stopijo iz službe, kakor hitro se poročijo. Londonsko učiteljsko društvo v svojem glasniku izreka upanje, da bi oblast kmalu prišla k spoznanju, kako nespametna je ta odločba. Trdi, da je bila poročena učiteljica vedno važen faktor v vzgoji ljudstva, in da bi bila velika škoda za šolo, če bi izgubila njen vpliv. Predsednik društva je poslal vsakemu članu šolskega sveta »memorandum« v razmotrivanje do prihodnje debate. V njem pravi:

Da se vzgoji mladina v smislu, ki ga želi oblast, nam je treba učiteljev, ki smatrajo svoje delo kot poklic, in ne samo kot vir zaslužka. Ali ta poklic neha, kadar se učiteljica poroči? Ali poročena učiteljica, ki je nabrala že dosti izkušenj, ni več zmožna izvrševati svojega poklica? Naj se prekine njeno delo, kadar baš utegne postati najbolj plodonosno za državo?

Če se poročeni učiteljici vzame služba, starši ne bodo več dovolili, da se njih hčerke z dolgimi študijami pripravijo na ta stan, ker jih morda v par letih čaka prepoved: ne smeš več učiti! Mnogo učiteljic itak zapusti službo, kadar se poročijo, in bo to vedno storilo; a inteligentni, vzgojeni ženski bi se morala v naših naprednih časih pustiti svobodna odločitev, na katerem polju bolje koristi človeštvu: ali v lastnem domu, ali pa (če prepusti tam delo zanesljivi osebi), v službi, za katero se je čutila poklicana, in kateri je žrtvovala leta svojega duševnega razvoja.

Število otrok se je v zadnjih letih v Londonu pomnožilo; zahteva šolske izobrazbe, tudi odrasle mladine, je vedno večja; v teku sedmih let so se službena mesta podvojila in so še neizpopolnjena; zato bi trpela šola s tem novim odlokom veliko škodo, posebno ker na drugi strani oblast dovoli dostop v nižje razrede osebam, ki niso zadosti pripravljene za ta poklic.

Divača na Krasu. — Tovarišica gđc. Olga Čotarjeva je tudi že deležna natančno naročenega preganjanja, ki se izvršuje po osebi specialisti za italijanščino g. Pavla Medeo. V ovadbi navaja, da a) signorina fa opera dannosa all'italianità, b) da ni pokazala podrejeni učni moči akta, ki govori o pozdravu državne zastave, c) da ne pomaga specialistu učiti narodne himne, č) da prepeva med poukom ostantativno samo slovenske pesmi, d) da je ona kriva, če ni discipline pri pouku italijanščine, e) da otroci pljuvajo na zastavo itd. itd. Vse same izmišljotine, ki imajo jasen namen: škodovati tovarišici gđc. Čotarjevi, t. j. s kako premestitvijo, oziroma z odslovitvijo. —

Toda poznaoč «Jasnost in Pravičnost» gospoda nadzornika Vasellija v Trstu, smo posebno kraški učitelji (-ice) gotovi, da bo vsa zadeva «ugodno» rešena in da se ne bo še pri kaki eventualni uradni zaslubi kraške učiteljice, spet iztikalo po zasebnih intimnostih mlade tovarišice...

Raspiši natečaja učitelj. mesta u Istri. Saznajemo iz talij. tiska za ove natečaje, iz kojih nije razvidno, da li su dotične škole s hrvatskim ili s talij. učenim jezikom. Ne zna se u kojem roku da se podnesu (ulože) molbe. Imamo pred sobom natečaje mesta pazinskog kotara, ali opet tu ne vidimo da je raspisana za definitivnost nijedna od sadašnjih hrvatskih škola u kotaru. Što to znači? Slutimo zlo. Molimo našu Zvezu, da se o tomu zainteresira u Trstu.

U pazinskom kotaru su u natečaju sve potalijancene hrvat. škole. Nove su, dašto talijanske, ove škole u kotaru z dotično nova uč. mesta: podučiteljska u Pičnu, Tinjanu, Vines (eksp.), Karpanu (eksp.), Sv. Nedelji, Strmac (eksp.); i još dva mesta (Roccasana i Montagna, eksp.), za koje — ne znamo narodnog hrv. naziva. Nova sistemizovana mesta učiteljica: Pazin, Lindar, Pičun, Gračišće, Tinjan (2 mesta), Vines (eksp.), Sv. Nedelja i «Portabona».

Ko ima pravo natecati se? Učitelji (-ice) u posedu svoje svedodžbe osposobljenja izdane od kojeg učiteljskega u novim pokrajinama, i oni, što položise taj ispit na letnom tečaju (Corso estivo) u Firenci 1917. god., samo da je providjena svedodžba klauzulom pravovaljanosti i oni, što položise ispit osposobljenja na normalnih školama, te na gimnaz. učiteljskim starijih pokrajina.

Natecati se mogu takodjer udate učiteljice. U pomanjkanju muških natecatelja, mogu biti imenovane ženske natecateljice.

Što se mora priložiti molbi? 1. svedodžba talij. državljanstva; 2. svedodžba osposobljenja; 3. krsnica; 4. lečnička svedodžba; 5. svedodžba o čudorednom ponašanju, ne starija od dve godine; 6. sudska svedodžba; 7. iskaznica službovanja u dva primjerka.

Moška in ženska delovna moč. Po «Neues Wiener Journal» prinaša «Učit. Tov.» v prevodu članek zdravnika dr. Wendenburga o redukciji uradništva. Članek se bavi z vprašanjem, katera uradniška delovna moč je cenejša, moška ali ženska. Kot primer navaja pisec 25 učiteljev in 18 učiteljic, ki so bili upokojeni v letih 1900 do 1921. — Zgled podaja sledeča dejstva: 25 učiteljev je služilo 930 let, a 18 učiteljic 476,5 leta. Povprečni službeni čas znaša

pri moških 37,2 leta, pri ženskah 26,5 leta. Med službeno dobo so imeli učitelji 80, učiteljice 64 bolezenskih dopustov. Vsak učitelj je povprek obolel 3,2 krat, vsaka učiteljica 3,4 krat. Posamezni učitelji so rabili dopusta 3 mes. 24 dni učiteljice pa 8 mesecev. Delovna sila in vztrajnost v javni službi je pri moškem večja, kakor pri ženski.

Število bolezenskih slučajev je pri ženskih učnih močeh le nekaj večje nego pri moških, toda trajnost bolezni je pri ženskah daljša. Ženska opravi v javni službi samo $\frac{2}{3}$ moškega službenega dela.

Nastavljanje žensk obremenjuje upravo med službeno dobo in s pokojninami. V dobro finančnega uspeha naj se oddajajo službena mesta v prvi vrsti moškim prosilcem.

Dohodki se morajo prilagoditi delovni zmožnosti in vztrajnosti.

Prosilce in prosilke javnih služb je treba preiskati telesno in duševno. Pri zdravniškem pregledu prihajajo v poštev nervoznost, disponiranost za srčno napako, jetiko in sklepni revmatizem.

Ob koncu pravi avtor, da ni njegov namen otežkočiti sprejem žensk v javno službo, posebno v urade. Konstatira le, da je v času štedenja moška moč cenejša kot ženska in je priporočljivo, da se pri enakem honorarju upoštevajo moške delovne moči.

Pričujoči posnetek ima poleg informativnega značaja tudi namen pokazati, kako brezvestno računa sodobni sistem pri kupčevanju z delovnimi močmi. — Op. por.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

Šolska matica v Ljubljani je izdala za l. 1922 sledeče knjige: **Pedagoški zbornik** za l. 1922 — XX. zv. Uredil dr. K. Ozvald. — **Posebno ukoslovje zemljepisnega pouka** na osnovnih šolah. — Za učiteljska priredil Fr. Fink. — **Telovadba** — Orodne vaje. — Sestavila dr. Lj. Pivko in Adolf Schaup. — Slovensko - latinsko - nemški **rastlinski imenik** slovenskih dežel. — Sestavil Alojzij Benkovič.

Da ste mi zdravi, otroci! Deset poučnih povesti za zdravje naše šolske mladine. Spisal Ivan Robida. Spis je odlikoval s priznatno nagrado zdravstveni odsek za Slovenijo v Ljubljani. Izdal višji šolski svet. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena 3 Din. Strani 45.

Knjižica podaja v obliki zanimivih povestic najvažnejša zdravstvena pravila in navodila za postopanje pri najpogostejših obolenjih med ljudstvom. Snov je sledeča: zastrupljenje po strupenih gobah, gadov pik in prva pomoč, pasja steklina in previdnost pri pasjem popadu, črne kože in predsodki ljudstva do cepljenja zoper kože, jetika, griza, rana in opasnost zastrupljenja, napačni pojmi o potrebi žganja za moč, o alkoholu in zlih posledicah za zdravje, davica.

«Vitomilova železnica.» Spisal Jos. Korban. Založila Uč. Tiskarna. Cena D. 14.

Peter Petrovič: «Ploha.» Igra v treh dejanjih. Tiskovna zadruga v Ljubljani. Cena 11,50 Din.

«Slovenci.» Napisal Fran Erjavec. Jugoslovanska knjižarna. Cena 60 Din.

Socialni tečaj pri Sv. Luciji se bo vršil v tednu po Zvezinem deleg. zborovanju, torej od 8.—15. julija.

Kdor ni pri pevskega zboru in se misli tečaja udeležiti, naj se priglasí do 20. t. m. na naslov: **J. Ribičič, Trst, Fabio Severo 25. I.**